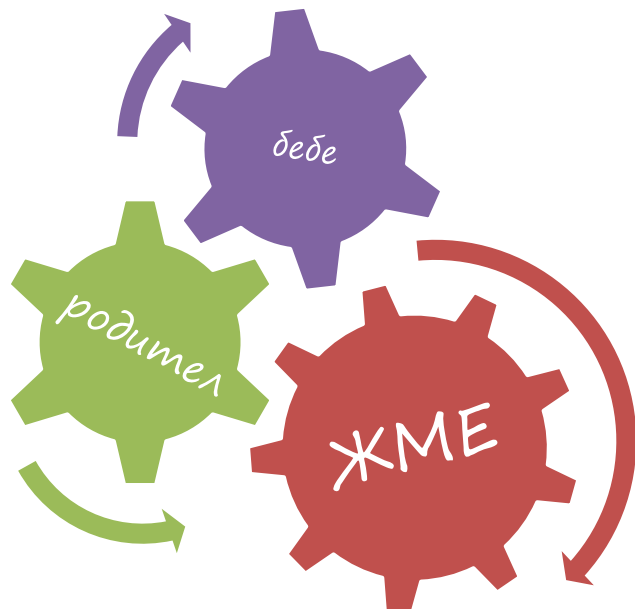

Бебето общува от деня, в който се е родило като се усмихва, гука, плаче и т.н. От родителите и грижещите се зависи как ще разкодира този негов език – код, който изисква сензитивност и не винаги е лесен. Именно жестомимиката дава възможност за комуникация (едновременно полезна и приятна) и осъществява специална връзка с бебето – тя повишава равнището на развитие на речта, езиковия запас и интелигентността. Но най-важното – жестомимиката като начин на общуване, позволява за-познаване със света (и на света с него).

Обикновено, усвояването на жестове е свързано с множество въпроси, на които често е трудно да се отговори, тъй като са лични и произтичат от конкретната ситуация, бебето и ролята на възрастния. Отговорът-отправна точка е един: “Вслушайте се в бебето и в собствената си интуиция!”

Книгата е предназначена както за специалисти, така и за родители, студенти – за всички, които имат Желание да отворят още един прозорец към Света, научавайки (повече за) жесто-мимичния език и използването му като Път към бебето. Успех!

Жестомимика за бебета

Жестомимика за бебета

Мина Букурова

Моника Богданова

Моника Богданова
Мина Букурова

**МОНИКА БОГДАНОВА
МИНА БУКУРОВА**

ЖЕСТОМИМИКА ЗА БЕБЕТА

София • 2014

**Със специална благодарност към Съюза на глухите в България,
благодарение на чиито усилия жестомимичният език става
все по-популярен и намира приложение на различни нива,
както и към художниците Надя Боянова и Симона Дикова,
които пре-откриха мета-посланията чрез Жеста.**

*Тази книга не би била факт без финансовата подкрепа на Министерството
на образованието, младежта и науката, Фонд „Научни Изследвания”,
конкурс „Млад учен 2011” – „Модел за работа с деца с церебрална парализа –
структуриране и апробация”, реализиран в партньорство между
СУ „Св. Кл. Охридски” и Специализираната болница за долекуване,
продължително лечение и рехабилитация на деца с церебрална парализа
„Света София”.*

© Моника Богданова, Мина Букурова, автори, 2014

Светозар Ненчев, редактор
доц. д-р Неда Балканска, рецензент

ISBN 978-619-160-345-9
Издателство „Авангард Прима”

София, 2014

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД	5
Бебето и общуването чрез жестомимичен език	12
Жестомимика за бебета	12
МАКАТОН.....	15
Българската система ТОАз	17
Бебето и жестовете	18
Концепцията.....	19
Жестове за числа и букви.....	30
Етапи в развитието на жестовия език	31
Стратегии за развитие на жестомимичния език	34
Жестомимиката през различните периоди на детското развитие..	37
Новороденото (0–3 месеца)	38
Бебето (4-6 месеца)	42
Бебето между 6-12 месеца	44
Проходящото дете (12-18 месеца)	50
Детето между 18-24 месеца	54
Детето в предучилищна възраст (2-2,5 г.)	58
Детето на 2,5-3 г.....	61
Детето със специфични потребности.....	65
Литература	67
Жестове в действие	71

УВОД

Идеята за използване на жестовете, като начин на комуникация от чуващи деца е известна много преди 2004 г. и филмът Meet the Fokkers. В началото на 1867 г., американският лингвист Уилям Дуайт Уитни открива позитивното въздействие на жестовия език като комуникативна способност на чуващи деца, родени в семейства на глухи възрастни. Век по-късно, интерес към темата проявяват редица изследователи – един от тях е Джоузеф Гарсиа¹, който забелязва, че бебета родени сред глухи членове на неговата общност могат да използват жестовете за комуникация по-рано, отколкото бебетата, родени в семейства на хора със запазен слух и по-рано проговарят. Той изследва резултатите и процеса на усвояване на жестовия език от чуващи бебета, доказвайки, че бебета, с които се комуникира чрез жестове, могат да ги възпроизведат от 5 до 6 месеца по-рано, преди да могат да изговорят първите си думи.

Чрез Жестомимичният Език (ЖМЕ) се създава по-силна връзка между родителите и бебето – много преди то да започне да говори, позволявайки на родителя да общува пълноценно с него чрез споделяне на желаниа, мисли, усещания. Така моментите на безпокойство са по-редки, защото се е говорило за случващото се. Той влияе и върху по-ранното и бързо усвояване на речта.

Жестомимичният речник, представен в тази книга е предназначен за бебета, които нямат проблеми със слуха, но описаните стратегии за развитие на езика са подходящи и за деца със специфични потребности. Жестомимичният език за бебета, представен в тази книга се основава на БЖЕ².

¹ Американски жестомимичен преводач.

² Във всеки национален жестомимичен език са налице диалектни или регионални различия, така както и във всеки жив език. Думите се различават в отделни региони, като дори има разлика в използването им между различните поколения – в зависимост от възрастта на говорещия, думата “красиво” може да бъде изобразена чрез жест, който отговаря на думи като “хубаво”, „яко”, или „модерно”. В живия език също се среща това разминаване в представите и хора от различни поколения – те биха използвали различни жестове, за да определят “красивото”.

Българският жестомимичен език е официално приетия жестов език в България и всяко семейство следва да си разработи цялостна програма за жестомимика с бебето, позовавайки се на него.³

Някои специалисти подкрепят използването на измислени, по-лесни жестове, а не толкова на жестомимичната система, смятайки че жестомимиката ще бъде трудна за усвояване от бебето или подрастваща. Изследвания обаче показват, че бебетата и подрастващите могат да научат жестомимика и няма причина жестовете да бъдат опростени или модифицирани. Ако жестът е труден за детето или ако думата е сложна за произнасяне, то ще направи или изговори приблизително думата – необходимо е да се разпознават, да им се отговаря и да се моделират подходящите жестове (особено когато детето се мъчи да произнесе правилно думата и му се помага, произнасяйки я правилно). Тези „грешки“, на жеста или в произнасянето, често са логични.

Тази книга няма да Ви научи свободно да комуникирате на жестомимичен език – необходимо е много повече от запомняне и възпроизвеждане на жестове. Като родители и специалисти, които не са обучаващи на жестомимика, целта при обучението на бебето и подрастващи е да се въведат в още един мета-език, да умеят да общуват, а не да бъдат жестомимични преводачи.

Когато показвате жестове на бебето (или на подрастващото дете), използвайте само тези за ключовите думи в изречението или фразата, която изговаряте – предимно съществителни и глаголи. Ключови са тези думи, които считате, че е важно да знае детето. Може да кажете: „Искаш ли МЛЯКО?“, докато правите жеста за мляко. Говоримият език, който използвате в съчетание с жеста за ключовата дума помага да се намали скоростта, с която говорите и да се акцентира върху ключовата дума.

БЖЕ е забавен начин да се научи бебето да общува, правейки жестове с ръце – това се оказва много по-лесно за бебето в сравнение с правилното изговаряне на думите. Усвояването на жестикулирането може да започне още в най-ранна възраст, когато бебето е едва на 6 месеца. Изполването на този начин за комуникация, позволява на детето да общува 6-8 месеца преди да започне да комуникира речево, (когато родителите разчитат само на

³ Можете да изтеглите от:
http://sgbbg.com/bg/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=8&Itemid=12

постоянното и многократно **вербално** изговаряне и повтаряне на думи). Развитието на речевите функции преминава през различни етапи, докато се установи като форма на общуване, за обмяна на мисли и познания с обкръжаващата среда. От плача, през гукането и лепетите, до изговарянето на първите думи изминават между 1 и 2 г. Не е необходимо да се чака толкова дълго, за да се общува с детето, да се разбере какво мисли, чувства, къде изпитва болка, защо плаче и т.н. Използването на жестове и мимики (в комбинация с изговор на думата) позволява на детето (разбирайки смисъла на думата) да направи връзка между жест и действие/потребност/усещане, постепенно. Позволява да се улесни животът и на детето, и на родителя, да се преми през моментите на травматична фрустрация.

10-те думи, с които можете да започнете: мама, татко, ям, пия, мляко, ябълка, повече/още, топка, играя, книга/чета, да, не.

*ВАЖНО: Прогрес се постига с постоянство и търпение!
Започнете само с 5 от тези думи (например: мама, татко, мляко, още, куче – задължително да има и забавен елемент). Не отделяйте специален момент, в който да учите детето. Включвайте жестовете в рутинните и ежедневни активности и игри. Правете и показвайте онези жестове, които отговарят на конкретната ситуация – например докато сте в банята и къпете бебето, думите-жестове, които са релевантни за конкретния момент и които може да упражните са „вода“, „къпе“, „пате“.*

„Виж миличко, това е вода! Вода, нали? Когато искаш вода направи ето така на мама...слънчице, погледни мама, виж, виж, ето така...вода....во-да.....“

„Ихаааа, виж цялата тази вода! Да пляскаме ли с ръчички по водата. Ето идва и патето....как прави патето – „па-па-па“. Ще изкъпем ли патето?“

Може да се започне когато усетите, че бебето/детето е готово и сте уверени в себе си. Разбирането предхожда способността за изразяване на независимо какъв език, но повечето бебета развиват умения, които им позволяват да правят жестове между 8-мия и 10-тия месец. Има и изключения – някои започват по-рано, други по-късно.

Започнете с усвояването на няколко основни жеста на думите, които използвате най-често когато сте с детето – мама, татко, мляко, спя. Като за начало са достатъчни между 3 и 5 жеста, които да правите при всяко изговаряне на съответната дума. Важно е да се изгради навик за

комбиниране изговарянето на думата (реч) със съответната мимика (жест) и когато е необходимо със съответното действие (процес). Необходим е синхрон между различните източници на информация – докато се храни детето (процес), се изговаря думата „ям“ (реч) и ръката със събрани пръсти се доближава до устата (жест за „ям“). Не е препоръчително жестът, въведен за съответна дума да се променя – това може да обърка детето и да забави процеса на коректно му усвояване. Но ако забележите, че на бебето/детето му е по-лесен друг – не се колебайте да опитате с него.

Преди всичко е необходимо специалистът, родителят да научи някои жестове – изберете думите, които най-често употребявате при общуване с бебето и запомнете съответния жест. Може да използвате БЖЕ като източник на жестове за съответните думи, но може и да измислите свои собствени. Когато усвоите няколко жеста може да започнете обучението – основното е:

1. Забавлението – жестикулирането трябва да бъде нещо проятно, както за Вас, така и за бебето. Забавлението е в основата на Бебешкия Жестов Език. Чувството да бъдат разбирани и възможността да общуват с Възрастен, поражда желание в бебето за усвояване на все повече жестове и мимики. Усвояването на жестове може да бъде чрез игри за цялото семейство – докато пеете любимите детски песнички, играете и танцувате. Превърнете ученето в забавна игра! Така бебето много по-лесно и бързо ще усвоява жестове. Докато говорите, изигравайте думите (тяхното значение), направете общуването игра – бебето само ще започне да имитира, да заучава жестове и тяхното значение. Ще забележите, че дори и да не разбира смисъла на жеста, в началото то ще се усмихва и смее. Това е добър знак – привличате вниманието.

Първо покажете желанния елемент, след това изчакайте и тогава покажете жеста. Използвайте жестовете неочаквано, неформално в ежедневието – не е необходимо да отделяте специално време – учете, докато преживявате.

2. Повтарянето на жестовете многократно – всеки път когато изричате дадена дума правете и нейния жест. Жестикулирането по време на общуване с бебето трябва да става естествено и да се превърне в част от комуникацията. Намерете колкото се може повече различни начини да използвате едни и същи думи и жестове през деня. Например, за да научи детето думата „върху“, използвайте съответния жест в различни ситуации („върху масата“, „вър-

ху леглото”, „върху...”). Правете жеста преди, по време и след действието. Докато забавлението е в основата на ученето, то тайната на усвояването на жестовете е в многократното им повтаряне. За да научите бебето на първите жестове ще трябва да му ги показвате отново и отново. Упражнявайки се съвсем скоро то ще започне все по-лесно, по-точно и по-бързо да усвоява жестове. На 7-месечното бебе ще са необходими два месеца (при усилено и постоянно повторение), за да започне свободно да използва жестикулирането като начин на комуникация с родителя. Ако сравним това с времето необходимо за усвояването на речта и ходенето – два месеца са доста кратък период за асимилиране на умение на такава възраст, на умение, което ще окаже огромно влияние върху развитието на детето.

3. Насърчаването на бебето – окуражавяйте детето когато започне да опитва да жестикулира. Дайте „знак” че го разбирате.

Не очаквайте бебето да прави жестовете прецизно – първоначално те ще се доближават (с въображение) до действителното жестикулиране. На тази възраст децата все още не са развили фината си моторика, затова жестът не е много детайлен, а понякога дори едва разпознаваем. Но все пак това е „знак”, че бебето прави опити.

Обикновено се разграничават *три фази* при усвояване на жестовия език от бебето:

Имитация – първоначално бебето ще се опитва да повтаря това, което правите, но без да влага смисъл в действията си.

Асоцииране – детето постепенно ще свързва даден жест с концепция, с контекста. Ще започне да прави жеста, веднага щом го асоциира с нещо – например при вида на куче, при чуване на лай и т.н. ще прави жеста за куче. Това е периодът, в който бебето започва да прави връзка между дума – жест – значение.

Комуникация – последната фаза, в която бебето осъзнато започва да използва жестове, за да общува с родителя. То научава, че може да използва жестовете, за да задоволява свои потребности и изразява чувства.

Спитайте от време на време и питайте бебето дали иска да продължите – разпознайте сигналите му преди да се измори или отегчи.

4. Увеличаване броя на жестовете – започнете с 3-6 основни жеста (на думи, които най-често и най-естествено се случва да използвате при общуване с бебето). Когато детето ги усвои постепенно увеличете броя жестове, които използвате докато му говорите.

Възможно е бебето да започне само да търси и пита за нови – опитайте се да разберете кои жестове, коя сфера предизвиква интерес и забавление у детето и се фокусирайте в съответния езиков речник. Например, ако детето се забавлява най-много когато прави жестове за храна, акцентирайте върху жестове на различни плодове, зеленчуци, напитки и т.н.

5. Последователност при използването на жестомимика – постепенно детето трябва да разбере: „Когато г-жа... (или мама и татко) кажат „още“ или „топка“, те също така показват жеста...Така че, по този начин трябва да се прави“.

6. Играта лице в лице – нека възрастният (специлист, родител) да общува, гледайки на височината на бебето/детето. По този начин, може да научи повече за преживяванията му, а в същото време то ще може да наблюдава и да научи повече за общуването. Ще му хареса и вниманието, което му се отделя.

7. Имитирането – имитирайте както движенията, така и звуците, които издава бебето. Правете това, което то прави. Кажете това, което то каже. Скоро и то ще започне да повтаря. Но не го дресируйте – нека това е естествен процес.

8. Назовете преживяванията на бебето – давайте думи на това, което виждате и правите в присъствието на бебето, обговаряйте и назовавайте, използвайки жестове и реч – например ако то посочи птица, направете жеста за птица и кажете „птица“. Ако детето скача, кажете „скок“ и направете жеста за скок.

Най-често задаваните въпроси:

„Кога да започнем?“, „Кога е най-подходящият момент да направя жеста?“, „Има ли вероятност дете, което използва жестове за комуникация, да забави развитието на речевата функция?“, „Необходимо ли е да изуча цял един нов език (жестомимичния) за да започна да обучавам бебето?“ (Ако това е интересно за Вас), „Как влияе жестикулирането върху развитието на бебето?“ (Позитивно, стига да не е свързано с обучение, което бебето не желае).

На които отговорът е един: „Вслушайте се в бебето и в собствената си интуиция!“.

Идеята за усвояване на жестомимичен език от бебето може да бъде развита през различни теоретични парадигми – тази книга гледа на бебето, детето и психичното през психоанализата и мултисензорния

принцип. Основните концепции, на чиято основа сме построили подхода са тезите на Ф. Долто, М. Сежер, М-К. Буснел, Д. Уиникът и др. – „всичко е език“, необходими са „думи-жестове, за да се родиш“, защото „бебетата чуват“ и е важен контекстът, „семейството и външният свят“.⁴

Приятно съ-пре-живяване!
От авторите

⁴ Представяне на жестовете се основава на множество практики и подходи, като:
Acredolo, L. Goodwyn, S. (2003). Baby signs for bed time. NY.
Acredolo, L. Goodwyn, S. (2002). Baby signs for mealtime. NY.
Acredolo, L. Goodwyn, S (2002). My first baby signs. NY.
Briant, M. (2006). Baby sibg language basics flash cards. NY.
Briant, M. (2004). Baby sibg language basics. Early communication for hearing babies and toddlers. NY.
Kubler, A. (2004). My firs signs. NY.
Lewis, A. (2005). Sign about meal time. NY.